

EFORTURI PENTRU A REZISTA ÎN VREMURI TURBULENTE

Evaluarea sustenabilității OSC-urilor și a impactului în creștere al amenințărilor externe

Rezumat **executiv**

Organizațiile societății civile (OSC) sunt un pilon esențial în apărarea și consolidarea democrației europene, dar mediul în care acestea își desfășoară activitatea este din ce în ce mai ostil. Presiunea politică, campaniile de denigrare și birocratizarea excesivă afectează capacitatea OSC-urilor de a-și îndeplini obiectivele și de a contracara influențele maligne. Din ce în ce mai multe guverne centrale încearcă, direct sau prin intermediari, să împiedice activitățile OSC-urilor, să le controleze finanțarea și chiar vizează societatea civilă în sens larg cu acuzații manipulative și false.

Încercăm să identificăm principalele nevoi și provocări ale OSC-urilor în urma pandemiei COVID-19, a războiului brutal al Federației Ruse împotriva Ucrainei și, așa cum observăm tot mai des în ultimii ani, încercări ale guvernelor naționale, atât în țările UE, cât și în cele din afara UE, de a controla OSC-urile și de a le limita independența. OSC-urile au reprezentat o țintă de ani de zile, dar ceea ce vedem în prezent în Azerbaidjan sau Georgia, în Ungaria sau chiar în România, în încercările unor lideri politici români, sugerează că ne așteaptă vremuri (și mai) dificile. Există o nevoie fără precedent de a sprijini OSC-urile și de a le consolida capacitatea de a supraviețui în aceste vremuri dificile, dar și de a le da posibilitatea de a influența agenda publică și de a contracara ceea ce percepem ca fiind politici publice de inspirație rusească împotriva acestui sector.

Evaluarea noastră a inclus un eșantion de 40 de OSC-uri, toate fiind beneficiare ale granturilor acordate de Fundația Black Sea Trust for Regional Cooperation. Cele mai multe dintre acestea provin din regiunea extinsă a Mării Negre, iar un număr mai mic din alte țări ale UE. Acest eșantion nu poate reprezenta întregul sector al OSC, dar există puncte comune la nivelul întregului grup, care pot fi relevante pentru un număr mai mare de organizații. Aceste constatări sunt susținute atât de date cantitative, cât și calitative, utilizând ca instrumente de cercetare sondaje online, interviuri aprofundate și grupuri de discuții.

Lipsa de sustenabilitate a OSC-urilor este în creștere. Un mediu marcat de dificultăți financiare și de incertitudinea resurselor necesare pentru a asigura activitățile de bază este departe de a fi un mediu de lucru ideal. Rata de retenție a personalului nu ar trebui să depindă de aderarea la valorile organizației, ci de strategii pe termen lung și practici durabile. Astfel de deficiențe afectează nu numai impactul potențial al organizațiilor, ci și capacitatea acestora de a influența agenda publică, deoarece foarte multe eforturi se îndreaptă spre asigurarea unor resurse suficiente pentru a menține operațiunile.

Amenințările externe sunt în creștere. Factorii de decizie la nivel național pun în aplicare o politică de inspirație rusească și modifică mediul de reglementare pentru a crea o povară nejustificată pentru OSC-uri și pentru a instaura un climat de teamă. În evaluarea noastră, amenințările externe la adresa acestor organizații sunt foarte reale și pot fi chiar mai dăunătoare decât constrângerile financiare cu care se confruntă. Amenințările sunt, în general, considerate a fi mai mari în țările din afara UE. Ungaria reprezintă un exemplu de stat membru al UE cu un astfel de comportament, unde OSC-urile sunt chiar forțate să se înregistreze în străinătate de teama repercusiunilor.

EFORTURI PENTRU A REZISTA ÎN VREMURI TURBULENTE

Evaluarea sustenabilității OSC-urilor și a impactului în creștere al amenințărilor externe

Sustenabilitatea financiară este în pericol. OSC-urile au nevoie de mai multă predictibilitate în ceea ce privește finanțarea, pentru a reuși să construiască strategii reale de dezvoltare a planificării pe termen lung. Cu puține excepții, bugetele OSC-urilor se bazează în principal pe programe de granturi, fără o diversificare semnificativă a resurselor. Finanțarea de bază este adesea indisponibilă, iar programe de granturi pe termen mai lung reprezintă de obicei o excepție. Programele de finanțare pe termen mai lung și previzibile de la același donator sau grup de donatori sunt limitate. Aceste deficiențe ar trebui să fie mai bine abordate atât de către donatori, cât și de către OSC-uri, printr-un efort comun de evaluare a nevoilor și de investiții în creșterea capacității acestora.

Investiția în oameni. OSC-urile (și donatorii) trebuie să ofere mai mult sprijin oamenilor care lucrează în acest sector, inclusiv prin alocarea de canale de finanțare pentru bunăstarea personalului și măsuri de consolidare a capacităților. Epuizarea (burnout) afectează personalul OSC-urilor, care au mai puține soluții la orizont în comparație cu alte sectoare. Dezvoltarea profesională trebuie să ocupe un loc mai important în strategiile OSC-urilor, punând mai mult accent pe nevoile personalului, atât la nivel individual, cât și la nivel organizațional.

Reducerea birocrăției prin îmbunătățirea conceperii ciclului de proiect. Majoritatea OSC-urilor din cadrul acestei evaluări solicită mai multă flexibilitate în implementarea proiectelor și o birocrăție mai redusă, atât pentru faza de depunere a cererilor, cât și pentru cea de raportare. Donatorii ar trebui să ajute OSC-urile să se concentreze doar pe datele necesare pentru evaluarea impactului intervențiilor lor. Încărcarea activității organizațiilor cu proceduri complexe și, în unele cazuri, chiar frustrante, duce la depunerea unui efort excesiv de mare pentru a mulțumi donatorii, și nu pentru activitățile reale ale proiectului. Devin din ce în ce mai frecvente cazurile de proceduri împovărătoare.

Consolidarea dialogului și a mecanismelor de consultare între donatori și OSC-uri. OSC-urile ar trebui să fie implicate în elaborarea cererilor de apeluri și a obiectivelor donatorilor, iar opinia lor ar trebui luată în considerare. În unele cazuri, OSC consideră că există decalaje între ceea ce percep acestea ca fiind urgent sau critic și ceea ce urmăresc unii donatori ca strategii. Bineînțeles, acesta este un subiect foarte discutabil, dar utilizarea unor practici transparente în relația dintre cele două entități nu numai că ar consolida relația dintre ele, dar ar produce și intervenții de o calitate mai bună.

Sprijinirea OSC-urilor pentru maximizarea impactul intervențiilor lor. Comunicarea și utilizarea datelor de M&E par să fie mai degrabă neglijate de OSC-uri. Comunicarea este percepută doar ca o componentă obligatorie a unor proiecte specifice, și foarte puține OSC depun eforturi pentru a construi o strategie de comunicare reală care să le pună în valoare pe ele și activitatea lor. În al doilea rând, și mai puține OSC folosesc datele și M&E pentru a-și evalua activitățile și impactul și, pe baza constatărilor, pentru a-și ajusta intervențiile. Acestea sunt câteva dintre principalele motive pentru care OSC-urile dau impresia că se descurcă mai prost decât ar trebui și pentru care nu sunt pregătite nici măcar pentru a contracara narațiunile și acuzațiile false cu care se confruntă.

Apărarea OSC-urilor împotriva atacurilor externe și creșterea sprijinului pentru parteneriate și rețele. Donatorii pot avea un cuvânt important de spus și se află într-o poziție privilegiată pentru a acționa ori de câte ori anumite OSC-uri sau sectorul sunt în pericol. Întrucât presiunea asupra OSC-urilor este în creștere, iar unele sunt vizate în mod direct, donatorii trebuie să ia apărarea organizațiilor. Oferirea unui sprijin mai mare pentru crearea de rețele și facilitarea parteneriatelor între OSC-uri ajută, de asemenea, la construirea unui sector mai sustenabil și mai rezilient.